

Posudek

Gabriela Ďurašková, *Jednota duše s Bohem v Sermones in Cantica canticorum Bernarda z Clairvaux*, ETF UK, 2006, 76 stran.

Diplomová práce Gabriely Ďuraškové se soustřeďuje na kázání na Píseň písní od Bernarda z Clairvaux, která vznikla mezi lety 1135 a 1153. Její hlavní cíl je vniknout do chápání mystiky u Bernarda a to na základě toho, jak Bernard v kázáních píše o mystických zkušenostech. První kapitula podává stručný přehled Bernardova života a jeho díla. V následující kapitule se práce už soustřeďuje na kázání, jejich vznik, cíl a publikum. Zde najdeme také krátké pojednání o výkladu Písně písní v dějinách, zejména u Origena, jehož vliv na Bernardovu interpretaci Velepísně je obrovský. V dalších třech kapitolách Ďurašková rozebírá některé ústřední pojmy z mystiky a jejich výskytu v Bernardových kázáních. Zaprvé je to postava nevěsty, která představuje u Bernarda buď církev nebo individuální duše ve vztahu k ženichu, tj. Kristu. Kapitula s názvem kontempace pak popisuje to, co znamená pro Bernarda samotný mystický zážitek. V kázáních je zahrnut do slovíčka polibek, který ve své nejdokonalejší podobě představuje jednotu duše s Bohem. Poslední část pak pojednává o duchovním manželství, které je vyobrazením stavu této jednoty.

Ďurašková si vybrala zajímavé a zároveň složité téma na svou diplomovou práci. Bernard z Clairvaux je spíše znám jako duchovní otec cisterckého řádu, jako horlivý kazatel volající ke křížové výpravě nebo jako nelitostný oponent Petra Abelarda. Bernard-aktivista má ale i druhou stránku, která je právě skrytá v jeho mystice. Tuto stránku prezentuje jeho hlavní životopis, který se stal základem pro svatořečení Bernarda jako učitele církve. V průběhu obzvláště 19. století byl tento rozměr téměř zapomenut kvůli zajmu o jeho politickou činnost. Teprve v první polovině 20. století byla Bernardova mystická stránka znovuobjevena. Proto je dobré, že Gabriela Ďurašková se rozhodla pro takové náročné téma, které ji zjevně hluboce zajímá. Práce je do jisté míry zpráva o jejím zápasu vniknout do Bernardova mystického světa, což se jí do značné míry podařilo. Ďurašková právem ukazuje, že Bernardova mystika má význam a přitažlivost dodnes.

Práce lze kritizovat v několika bodech:

1. Ďurašková ve svém přístupu a chápání Bernardovy mystiky vychází z práce Etienna Gilsona, který stál u zrodu znovuobjevení této mystiky v první polovině 20. století. Jeho studie *La théologie mystique de saint Bernard* vyšla v roce 1934 (Ďurašková používá anglický překlad z r. 1955). Jakkoli tato práce je důležitá dodnes, v posledních desetiletích je doplněná dalšími pozoruhodnými studiemi, které Gilsonovo nové chápání Bernardovy mystiky propojují s dalšími poznatky z pozdějších let o středověku, zejména o 12. století. Zde je třeba zmínit především studii B. Prangera, *Bernard of Clairvaux and the Shape of Monastic Thought. Broken Dreams* (Leiden 1994).
2. Kázání ve středověku (i později) představuje zvláštní žánr. Není to teologický spis o některých problémech biblického výkladu, ale obvykle je to text který má velmi jasnou cílovou skupinu, ve které chce vyvolat jistou změnu. Do 11. století byla ve zvyku homilie, často v podobě výkladu celého perikopu po jednotlivých verších. V 12. století prochází žánr kázání důležitým procesem, na jehož konci stojí scholastické, tematické kázání na základě jednoho verše. Ďurašková se problematikou žánru zabývá velmi stručně a vychází z předpokladu, že *Sermones in Cantica canticorum* jsou jedním dílem nebo jedním textem. Ve skutečnosti máme v nich ale 86 jednotlivých

textu, které navzájem souvisí, ale – jak autorka ostatně sama konstatuje na str. 16 – pochází z různých období Bernardova života. Větší pozorností pro žánr středověkého kázání by Ďurašková jasněji byla mohla určit, jak s takovými texty může pracovat a co nemůže od nich očekávat.

3. Tato nevyhraněnost vůči charakteru pramenů vede k nejasnostem v postupu práce. Její hlavní část je jakási systematizace Bernardovy mystiky na základě textů z kázání na Velepíseň. Tento postup ovšem předpokládá, že Bernard sám měl podobnou systematickou koncepci své mystiky, které ovšem nenapsal do jednoho spisu, ale zpracoval do svých kázání. V tomto nazírání je pak náš úkol zrekonstruovat jeho koncepci. Problém je ovšem v tom, že kázání není jen jeden text, ale 86, která vznikla v odlišných okolnostech. Výsledkem takového diferencovanějšího postupu by byl větší respekt pro jednotlivá kázání, objevení rozdílů nebo jistého vývoje v některých ohledech a v neposlední řadě větší důraz na živý charakter Bernardovy mystiky.
4. Po formální stránce má práce některé nedostatky. Čísla poznámek pod čarou v hlavním textu nejsou uvedena důsledně za tečkou nebo čárkou anebo před nimi, ale někde před, někde zase za nimi. Toto by se mělo sjednotit. Jména středověkých osob jsou obvykle přeložena z latiny do češtiny (např. Bernard z Clairvaux). Výjimkou zde tvoří jméno hlavního životopisce Bernarda, Guillaume ze St.-Thierry (nikoli Guillaum, jak se v práci píše). Pro důslednost je lepší tady použít český ekvivalent Vilém ze St.-Thierry.

Práci Gabriely Ďuraškové doporučuji k přijetí. Je dobrý a cenný výsledek opravdového zájmu o Bernarda a o středověkou teologii a mystiku, které na ETF UK stojí obvykle spíše na okraji vědeckého úsilí.

Praha, 14. září 2006
Dr. Peter C.A. Morée